

RUZƏ İBİŞOVA

ƏBƏDİYYƏT NOTLARI

*Azərbaycanın xilaskarı, bütün sahələr kimi, musiqimizin də
inkişafında həlledici rolunu oynayan ümummilli liderimiz
Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə ithaf edirəm.*

Bakı-2011

ZÜLFÜ ADIGÖZƏLOVUN XANƏNDƏLİK MƏKTƏBİ

Unudulmaz xanəndə Zülfüqar Səmədbəy oğlu Adıgözəlov (Zülfü Adıgözəlov) 1898-ci ildə Şuşada köçəri ailəsində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini Ağcabədidə almışdır.

Zülfü Adıgözəlov öz təkrarolunmaz sənəti ilə pərəstişkarlarının qəlbini oxşadığına, onların istək və arzularını şirin avazla tərənnüm etdiyinə görə onu sadəcə «Zülfü» deyə çağırıblar.

1927-ci ildə Zülfü Adıgözəlovun həyatında əlamətdar hadisə baş verir. Böyük xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlu Şuşa məclislərinin birində Zülfünün ifasını dinlədikdən sonra onu Bakıya gətirib «Müdafə evi»ndə (indiki Filarmoniyada) işləməyi təklif edir. Dahi sənətkarın atalıq qayğısı sayəsində Zülfü ailəsilə Bakı şəhərinə köçür. Gənc xanəndə «Müdafə evi»ndə Üzeyir Hacıbəyov, Müslüm Maqomayev, Qurban Pirimov, Keçəçi oğlu Məhəmməd, Seyid Şuşinski kimi sənətkarların qarşısında müvəffəqiyyətlə imtahan verir. «Çahargah» muğamını oxuduqdan sonra onun «Müdafə evi»ndə solist kimi çalışmasını məsləhət görürlər.

Müslüm Maqomayev Zülfünü radioda çıxış etməyə dəvət edir. Radiodakı çıxışları gənc Zülfünün şöhrətini artırır.

Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası Zülfü Adıgözəlovun sənətinin inkişafında əsl məktəb olur.

Xanəndə təkcə ifaçılıq sənəti ilə məşğul olmamışdır. O, 1929-1932-ci illərdə Mirzə Fətəli Axundov adına Azərbaycan

Zülfü Adıgözəlov muğam üçlüyü ilə

Dövlət Opera və Balet Teatrında solist olmuş, bir sıra rollarda uğurla çıxış etmişdir.

Klassik muğamları milli çərçivədə inkişaf etdirməkdə və onu yad təsirlərdən qorumaqda Zülfü Adıgözəlovun böyük xidməti olmuşdur. Bəstəkar Səid Rüstəmov yazır: «Zülfü Adıgözəlov xanəndəliyə başladığı gündən məhəbbətlə qarşılanmışdır ...O, gözəl ifası ilə dinləyicilərini düşündürür, həyəcanlandırır, onda böyük insani hisslər aşılayırdı. Zülfü pərxan xanəndə idi. O, muğamları pəsdən elə məharətlə, elə ustalıqla oxuyurdu ki adam heyran qalırdı. O, muğamlarda oxuduğu şeirlərin mətninə xüsusi diqqət yetirirdi. Klassik şeirlərdən nümunələr seçməkdə Zülfü əsl usta idi. O, dahi şair Füzulinin qəzəllərini böyük məhəbbətlə oxuyurdu. Mən «Azərbaycan xalq mahnıları» məcmuəsində «Bir cüt sona», «Nəbi», «Dedim, bir busə ver», «Kəklük» və digər mahnıları Zülfünün ifasında nota yazmışam»...

Z. Adıgözəlovun diksiyası şirin, təmiz və aydın idi. O, həqiqi bədii sözü saxta boyalardan tez ayıra bilirdi. Onun seçdiyi qəzəllərdə mənalı söz muğamla vəhdət təşkil edirdi. Xanəndə hər muğamın xüsusiyyətinə uyğun qəzəl seçir və təsnif oxuyurdu. Onun sənətində romantik vəsət vardı. İfasında dinlədiyimiz «Gedirəm axı» təsnifindəki ustalığı, nitqinin aydınlığı adamı heyran edir. O, bu təsnifi oxuyanda sözləri elə aydın, elə dolğun tələffüz edir ki, elə bil müsahibi ilə söhbət edir. Sözlərə elə naxışlar, elə melodik bəzəklər vurur ki, sanki rəssam böyük bir sənət əsəri yaradır.

Z. Adıgözəlov «Rast» muğamını gözəl oxumaqla müasirlərini heyran qoymuşdur. Ondan əvvəl də bu muğam ifa olunmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Malıbəyli Həmid, Məşədi Cəmil, Cəmənlı Məşədi Cəfər «Rast»ın ifaçıları kimi şöhrət qazanmışdılar. Hər biri «Rast» muğamını özünəməxsus tərzdə oxumuşdur. Bəziləri isə bu muğamı dəstgah şəklində başa vurmuşdur. Dəstgahdakı «Mayeyi-rast», «Hüseyni», «Vilayəti», «Şikəsteyi-fars», «Əraq», «Pəncgah» hissələrini oxumaq hamıya müəssər olmurdu. Zülfü Adıgözəlov «Rast»ın əsas hissələrini şirin bir üslubda, məharətlə oxumaqda müasirlərindən fərqlənmişdir.

O, söbələri ayrı-ayrılıqda təkrar etməklə dəstgah şəklində oxumuşdur. Muğamın bütün xüsusiyyətlərini gözəl duyan xanəndə çalışmışdır ki, «Rast» həqiqətən mərdlik, düzgünlük simvolu kimi səslənsin. Əgər Zülfü muğamın mayəsində dinləyicisinə təmiz, pak duyğular aşılayırsa, muğamın «Vilayəti» şöbəsində mərdlikdən, ləyaqətdən söz açaraq dinləyicisinə sevinc dolu sabah diləyirdi. «Şikəsteyi-fars»da xanəndə mənaviyyətin gözəlliyini tərənnüm edir, «Əraq-pəncgah»da isə insanı mübarizliyə səsləyir. İfa zamanı muğama melodik bəzəklər vurmaqla ona romantik həyat bəxş edirdi.

Cabbar Qaryağdıoğlu «Mahur»a, İslam Abdullayev «Segah»a, Seyid Şuşinski «Çahargah»a öz möhürünü vurduqları kimi, Zülfü Adıgözəlov da «Rast»a öz möhürünü vurmuşdur.

Zülfü Adıgözəlov sənət dostları arasında

Zülfü Adıgözəlov «Segah»da da usta idi. O, bu muğamı oxuyanda insanın ruhunu, onun həyəcan və iztirablarını təbii halda, dolğun şəkildə təcəssüm etdirmişdir.

Onun «Segah»ı yanan qəlblərə sərin su çiləyir. «Zabul»a keçəndə həzin nəfəslər, nisgilli guşələr vurmaqla, sanki insan xəyalını daha uzaq keçmişə aparır və nakamı kamına çatmış kimi əzəli xoşbəxt dünyasına qaytarır.

Zülfü Adıgözəlov həm də mahir söz xiridarı idi. O, dinləyicisini qəzəllərlə yormazdı.

Muğamı başa vurana kimi yalnız bir qəzəldən istifadə edərdi. O, guşəxanlıqda o qədər usta idi ki, sözcüklə məşğul olmağa vaxt qalmırdı. O, Füzuli, Seyid Əzim Şirvani, Nəbatı, Vaqif, Zakir, Natəvan və Vahidin poeziyasına həmişə müraciət etmişdir.

Zülfü Adıgözəlovun repertuarı zəngin idi. O, bütün muğamları böyük ustalıq və həvəslə oxumuşdur. Onun «Zabul»unun, «Mahur-Hindi»sinin, xüsusilə «Orta Segah»ının milli muğam

Ruzə İbişova

məktəbi tarixində layiqli yeri vardır.

Zülfü Adıgözəlov milli muğam ənənələrini sənətkar kimi yaşadandan xanəndə olmuşdur. O, muğam ifaçılığında milli musiqiyə xas olan improvizasiya və variasiya elementlərini ifaçılıq priyomları ilə birləşdirməklə muğamları zənginləşdirmişdir.

Zülfü Adıgözəlov oxumurdu, sanki şirin nağıl söyləyirdi. Onu dinləyəndə elə bil xanəndə gözəl bir şeir söyləyir və ya mahir rəssamın fırçasından çıxmış mənəli, zəngin bir əsəri seyr edir.

Böyük sənətkar həm də gözəl pedaqoq idi. Mütəllim Mütəllimov, Qənbər Zülalov, Həşim Kələntərli, Cahən Talışınşkaya, Sürəyya Qacar, Sahib Şükürov, İldırım Həsənov, Əbülfət Əliyev, Yaqub Məmmədov və başqa mahir xanəndələr Zülfü Adıgözəlov məktəbinin yetirmələridir.

Azərbaycanın əməkdar artisti Z.Adıgözəlov 1963-cü ildə vəfat etmişdir.

Zülfü Adıgözəlovun yaratdığı xanəndəlik məktəbi bu gün də fəaliyyət göstərir. Onun milli muğam ənənələri musiqimizə böyük töhfədir.